

РЕЗЮМЕ

Е.К. Карпенко, Я.А. Завора. Макромицети урочища «Митяев яр» Олешнянського лісництва (Сумська область).

Сообщается о 146 видах макромицетов из 71 рода, 34 семейств, 9 порядків, 2 классов (*Agaricomycetes* и *Tremellomycetes*) отдела *Basidiomycota*, виявлених в 2012 г. в урочище «Митяев яр» Олешнянського лісництва Сумської області, среди которых имеются и раритетные виды – *Calvatia gigantea* (Batsch.) Lloud, *Boletus impolitus* Fr., *Ganoderma lucidum* (Curtis.) P. Karst., занесенные в Красный список Сумской области, а также *Coprinus vošovstii* Pilát, *Cortinarius trivialis* J.E. Lange, *Hygrocybe fornicata* (Fr.) Singer, *Hygrophorus chrysodon* (Batsch) Fr., *Exidia repanda* Fr., *Boletus calopus* Fr., *Leccinum duriusculum* (Schulzer ex Kalchbbr.) Singer, *Trametes ochracea* (Pers.) Gillb. & Ryvardeen, *Lentinellus cochleatus* (Pers.) P. Karst., *Lactarius volemus* (Fr.) Fr., *Tremella mesenterica* Schaff. и др.

Ключевые слова: базидиєві гриби, макромицети, дубрава, Сумська область.

SUMMARY

K.K. Karpenko, J.A. Zavora. Macromycetes of the forest tract «Mytyaev Yar» of Oleschnya forestry (Sumy region).

It is reported about 146 species of macromycetes of 71 genera, 34 families, 9 orders, 2 classes (*Agaricomycetes* and *Tremellomycetes*), section *Basidiomycota*, found in 2012 in forest tract «Mytyaev Yar» of Oleschnya forestry in Sumy region, among them are rare species – *Calvatia gigantea* (Batsch.) Lloud, *Boletus impolitus* Fr., *Ganoderma lucidum* (Curtis.) P. Karst., incorporated into the Red List of Sumy region, as well as *Coprinus vošovstii* Pilát, *Cortinarius trivialis* J.E. Lange, *Hygrocybe fornicata* (Fr.) Singer, *Hygrophorus chrysodon* (Batsch) Fr., *Exidia repanda* Fr., *Boletus calopus* Fr., *Leccinum duriusculum* (Schulzer ex Kalchbbr.) Singer, *Trametes ochracea* (Pers.) Gillb. & Ryvardeen, *Lentinellus cochleatus* (Pers.) P. Karst., *Lactarius volemus* (Fr.) Fr., *Tremella mesenterica* Schaff. and others.

Key words: basidiomycota, macromycetes, oak-wood, Sumy region.

УДК 582.287 (477.52)

К. К. Карпенко, І. М. Рекіта

МАКРОМІЦЕТИ УРОЧИЩА «БЕРЕЗНЯК» СУМСЬКОГО ЛІСНИЦТВА (СУМСЬКА ОБЛАСТЬ, УКРАЇНА)

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

Повідомляється про 181 вид макромицетів із 85 родів, 37 родин, 8 порядків класу *Agaricomycetes* відділу *Basidiomycota*, виявлених протягом 2012 р. в урочищі «Березняк» Сумського лісництва Сумської області, серед яких є й раритетні види – *Polyporus umbellatus* (Pers.) Fr., занесений до Червоної книги України, а також *Limacella illinita* (Fr.) Maire, *Entoloma neglectum* (Lasch.) Arnolds, *Agaricus moelleri* Wasser, *Mycena rosella* (Fr.) P. Kunt., *Xerula pudens* (Pers.) Fr., *Pluteus cinereofuscum* J.E. Lange, *Volvariella bombycina* (Schaeff.) Singer, *Psathyrella rugmaea* (Bull.) Singer та ін.

Ключові слова: макромицети, ліси, луки, урочище «Березняк», Сумське лісництво, долина р. Псел, Сумська область, Україна.

Вступ. Вивчення й збереження біорізноманіття в нинішній час є однією з найактуальніших проблем. У її вирішенні особливої уваги заслуговують гриби, зокрема макроміцети, що виконують важливі функції в наземних екосистемах (передусім у лісових) і мають велике господарське значення.

Предметом нашого дослідження стали макроміцети урочища «Березняк» Сумського лісництва, що знаходиться в північно-східній околиці м. Суми, межує з селами Липняк і Токарі Сумського району Сумської області. Його територія входить до рекреаційної зони м. Суми. Метою дослідження було отримання інформації про видове різноманіття макроміцетів урочища, їх систематичний склад, екологічні особливості, значення, що потрібно для реалізації природоохоронних, освітніх, виховних завдань і для профілактики харчових отруєнь населення грибами. Дана територія використовується для проведення навчальних екскурсій для студентів природничо-географічного факультету Сумського державного педагогічного університету, для учнів загальноосвітніх шкіл. Матеріали ж про макроміцети урочища до цього часу не публікувались, за винятком повідомлення про *Polyporus umbellatus* [7].

Розташоване урочище в лівобережній частині долини р. Псел. Його територія включає притерасну частину заплави, першу й частину другої надзаплавних терас, зайняті ліською та лучною рослинністю.

Матеріали та методика досліджень. Дослідження проводились за загально прийнятою в мікології методикою. Збір матеріалу здійснювався під час польових досліджень, з використанням маршрутно-діагностичного методу, охоплюючи всі пори року. Обстежувались луки, діброви, субори, соснові, вільхові, березові, тополеві переліски, прибережні вербники, штучні насадження. У статті представлена інформація про макроміцети урочища, отримана під час власних польових досліджень протягом 2012 р. Матеріалом для її написання послужили гербарні зразки грибів, збір яких супроводжувався фотографуванням плодових тіл у місцях їхнього зростання. При ідентифікації гербарних зразків користувались «Визначником грибів України» [4, 5, 6] та іншими виданнями [2, 3], світловим мікроскопом МБР, окуляр-мікрометром. Результати досліджень оформлені з використанням класифікації грибів, опублікованої в 10-му виданні «Ainsworth and Bisby's Dictionary of the Fungi» [9], узгоджені з міжнародними стандартами [10].

Результати дослідження та їх обговорення. У результаті проведених досліджень встановлено зростання на території урочища «Березняк» 181 виду макроміцетів із 85 родів, 37 родин, 8 порядків класу Agaricales, відділу Basidiomycota (табл. 1). 65,74% виявлених видів, 62,35% родів, 51,35% родин відносяться до порядку Agaricales.

Таблиця 1

Систематична структура видового складу макроміцетів урочища

Таксони				Кількість		
Відділи	Класи	Підкласи	Порядки	ро- дин	ро- дів	ви- дів
Basidiomycota	Agaricomycetes	Agaricomycetidae	Agaricales	19	53	119
			Auriculariales	1	2	3
			Boletales	5	5	11
			Hymenochaetales	1	2	3
			Polyporales	4	15	26
			Russulales	5	6	17
			Thelephorales	1	1	1
		Phallomycetidae	Phallales	1	1	1
Разом: 1	1	2	8	37	85	181

Систематичний список усіх виявлених видів даний у таблиці 2. Провідними за кількістю видів серед родин є Strophariaceae (22 види), Agaricaceae, Polyporaceae (по 18), Russulaceae (13), Tricholomataceae (17), Psathyrellaceae (по 12), серед родів – *Russula* (8), *Amanita*, *Trametes* (по 7), *Agaricus*, *Mycena*, *Pholiota*, *Polyporus*, *Psathyrella* (по 6 видів).

У лісових угрупованнях зустрічалось 167 видів (у дібровах – 134 види, суборах – 106, соснових лісах – 74, березових – 100, вільхових – 60, у прибережних біловербниках із домішкою тополі – 52), на луках – 19 видів.

За даними екологічного аналізу [1], виявлені види відносяться до 6 екологічних груп: ксилотрофи (80 видів), мікоризоутворювачі (46), гумусові сапротрофи (39), підстилкові сапротрофи (13), копротрофи та карботрофи (по 1 виду), які належать до трьох трофічних груп – біотрофи (46 видів), сапротрофи (113), гемібіотрофи – 22 види ксилотрофів (*Armillaria mellea*, *Flammulina velutipes*, *Pleurotus ostreatus*, *P. dryinus*, *Volvariella bombycina*, *Schizophyllum commune*, *Pholiota aurivella*, *Ph. populnea*, *Ph. squarrosa*, *Phellinus igniarius*, *Ph. robustus*, *Daedalea quercina*, *Fomitopsis pinicola*, *Laetiporus sulphureus*, *Piptoporus betulinus*, *Irpex lacteus*, *Fomes fomentarius*, *Lentinus tigrinus*, *Polyporus squamosus*, *Trametes suaveolens*, *T. trogii*, *Heterobasidion annosum*).

Їстівних грибів виявлено 60 видів, отруйних – 19 (*Agaricus moelleri*, *A. xanthodermus*, *Lepiota aspera*, *L. cristata*, *Amanita muscaria*, *A. pantherina*, *A. phalloides*, *Entoloma rhodopolium*, *Inocybe geophylla*, *I. rimosa*, *Mycena pura*, *Galerina marginata*, *Hypholoma fasciculare*, *Clitocybe candicans*, *C. phyllophila*, *C. rivulosa*, *Lepista flaccida*, *Paxillus involutus*, *Russula emetica*).

Таблиця 2

Видовий склад, систематика, поширення в ценозах, належність до екологічних груп і строки плодоношення макроміцетів урочища «Березняк»¹

Таксони (відділ, клас, порядок, родина, вид)	Поширення в ценозах							Еколог.	Строки плодонош. (місяці)
	Ліси						луки		
	д д	д с	с	б	в і	в б			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Відділ BASIDIOMYCOTA									
AGARICOMYCETES									
AGARICALES									
AGARICACEAE									
<i>Agaricus arvensis</i> Schaeff.	+		+				+	гс	VII-IX
<i>A. campestris</i> L.			+				+	гс	VI-X
<i>A. moelleri</i> Wasser (<i>A. meleagris</i> (Jul. Schäff.) Imbach.)	+							гс	IX-X
<i>A. semotus</i> Fr.			+	+				гс	IX
<i>A. sylvicolus</i> (Vittad.) Sacc.	+	+		+				гс	IX-X
<i>A. xanthodermus</i> Genev.	+			+			+	гс	VI-X
<i>Bovista plumbea</i> Pers.							+	гс	VI-X
<i>Chlorophyllum rhacodes</i> (Vittad/) Vellinga	+	+	+	+				гс	VII-X
<i>Cystoderma carcharius</i> (Pers.) Fayod	+	+		+				п с	VII-XI
<i>Lepiota aspera</i> (Pers.) Quél.	+	+		+				п с	VIII-X
<i>L. clypeolaria</i> (Bull.) P. Kumm.	+	+		+				гс	VII-IX
<i>L. cristata</i> (Bolton) P. Kumm	+	+		+	+			гс	VII-IX
<i>L. ventriospora</i> D.A. Reid	+	+	+	+	+			гс	VII-X
<i>Lycoperdon dermoxanthum</i> Vittad.		+	+	+			+	гс	VI-X
<i>L. perlatum</i> Pers.	+	+	+	+				гс	VI-X
<i>L. pyriforme</i> Schaeff.	+	+		+	+	+		кс	VI-X
<i>L. urtiforme</i> Bull				+			+	гс	VI-X
<i>M. procera</i> (Scop.) Singer	+	+	+	+				гс	VI-X
AMANITACEAE									
<i>Amanita citrina</i> (Pers.) Pers.	+	+	+	+				м	VII-X
<i>A. excelsa</i> (Fr.) P. Kumm.	+		+	+				м	VII-IX
<i>A. franchetii</i> (Boud.) Fayod (<i>A. aspera</i> (Fr.) Gray)	+		+					м	VII-IX
<i>A. muscaria</i> (L.) Lam.	+	+	+	+				м	VII-XI
<i>A. pantherina</i> (DC.) Krombh.	+	+	+	+				м	VI-X
<i>A. phalloides</i> (Vaill. ex Fr.) Link	+	+						м	VII-X
<i>A. rubescens</i> Pers.	+	+	+	+				м	VI-X
<i>Limacella illinita</i> (Fr.) Maire			+					м	IX-X
BOLBITIACEAE									
<i>Bolbitius titubans</i> (Bolt.) Fr.							+	гс	VI-X
<i>Conocybe tenera</i> (Schaeff.) Fayod	+	+	+	+	+	+	+	гс	V-X
CORTINARIACEAE									
<i>C. alboviolaceus</i> (Pers.) Fr.			+	+				м	VIII-X

<i>C. cinnamomeus</i> (L.) Fr.			+	+					М	V-XI
<i>C. infractus</i> (Pers.) Fr.	+								М	VII-X
CYPHELLACEAE										
<i>Chondrostereum purpureum</i> (Pers.) Pouzar	+			+	+	+			КС	I-XII
ENTOLOMATACEAE										
<i>E. neglectum</i> (Lasch.) Arnolds				+				+	ГС	IX
<i>E. rhodopolium</i> (Fr.) P. Kumm.	+	+							М	VI-X
<i>E. sericeum</i> (Bull.) Quél.								+	ГС	VIII-X
HYDNANGIACEAE										
<i>Laccaria laccata</i> (Scop.) Cooke	+	+	+	+					М	VI-XI
HYGROPHORACEAE										
<i>Hygrophorus eburneus</i> (Bull.) Fr.	+								М	VIII-X
<i>H. hypothejus</i> (Fr.) Fr.			+						М	X-XI
INOCYBACEAE										
<i>Crepidotus mollis</i> (Schaeff.) Staude	+	+		+	+	+			КС	V-XI
<i>I. geophylla</i> (Fr.) P. Kumm.	+	+							М	VIII-X
<i>I. rimosa</i> (Bull.) P. Kumm.	+	+							М	VII-X
LYOPHYLLACEAE										
<i>Lyophyllum decastes</i> (Fr.) Singer	+							+	ГС	IX-X
MARASMIACEAE										
<i>G. dryophilus</i> (Bull.) Merrill	+	+	+	+	+				П С	VI-XI
<i>G. peronatus</i> (Bolton) Antonin, Halling & Noordel	+	+	+	+					П С	V(-XI
<i>Marasmiellus ramealis</i> (Bull.) Singer	+	+		+	+	+			КС	VI-XI
<i>Marasmius androsaceus</i> (L.) Fr		+	+						ПС	VII-XI
<i>M. oreades</i> (Bolton) Fr.	+	+	+	+	+	+	+		ГС	V-X
<i>M. rotula</i> (Scop.) Fr.	+	+		+	+	+			КС	VI-XI
<i>M. wynneae</i> Berk. & Broome	+	+		+	+				ПС	VI-X
<i>Megacollybia platyphylla</i> (Pers.) Kotl. & Pouzar	+	+		+					КС	V-X
<i>Melanoleuca humilis</i> (Pers.) Pat.	+	+	+	+	+	+	+		ГС	VI-X
<i>Rhodocollybia butyracea</i> (Bull.) Lennox	+	+	+	+	+				ПС	VIII-X
MYCENACEAE										
<i>Mycena alcalina</i> (Fr.) P. Kumm.	+	+			+				КС	IX-XI
<i>M. galericulata</i> (Scop.: Fr.) Gray	+	+	+	+	+	+			КС	V-XI
<i>M. polygramma</i> (Bull.) Gray	+	+							КС	VII-XI
<i>M. pura</i> (Pers.) P. Kumm.	+	+	+	+	+				ГС	VII-XI
<i>M. rosella</i> (Fr.) P. Kumm.			+						ПС	IX
<i>M. vitilis</i> (Fr.) Quél.	+	+		+	+				ПС	VI-X
<i>Panellus mitis</i> (Pers.) Singer		+	+						КС	IX-XI
<i>P. stipticus</i> (Bull.) P. Karst.	+	+		+	+				КС	VI-XI
PHYSALACRIACEAE										
<i>Armillaria mellea</i> (Vahl.) P. Kumm.	+	+	+	+	+	+			КС	IX-XI
<i>Flammulina velutipes</i> (Curtis) Singer	+	+		+	+	+			КС	IX-XII
<i>Strobilurus tenacellus</i> (Pers.) Singer		+	+						ПС	III-VI
<i>Xerula pudens</i> (Pers.) Singer	+								ГС	X
<i>Xerula radicata</i> (Relhan) Dörfelt	+								КС	VII-X
PLEUROTACEAE										
<i>Pleurotus cornucopiae</i> (Paulet) Rolland	+	+						+	КС	VI-X

<i>P. ostreatus</i> (Jacq.: Fr.) P. Kumm.	+	+		+		+		кС	IX-XII
<i>P. dryinus</i> (Pers.) P. Kumm.	+					+		кС	VIII-X
PLUTEACEAE									
<i>Pluteus cervinus</i> (Schaeff.) P. Kumm.	+	+	+	+	+	+		кС	V-XI
<i>P. cinereofuscus</i> J. E. Lange	+							кС	VI
<i>P. petasatus</i> (Fr.) Gillet	+			+				кС	VI
<i>Volvariella bombycina</i> (Schaeff.) Singer						+		кС	VI
PSATHYRELLACEAE									
<i>Coprinellus disseminatus</i> (Pers.) J.E.Lange	+	+	+	+	+	+		кС	V-X
<i>C. domesticus</i> (Bolton) Vilgalys	+	+		+	+	+		кС	V-X
<i>C. micaceus</i> (Bull.) Vilgalys, Hopple & Jacq, Johnson	+	+		+	+	+		кС	V-XI
<i>Coprinopsis atramentaria</i> (Bull.) Redhead, Vilgalys & Moncalvo	+					+			V-X
<i>Panaeolus papilionaceus</i> (Bull.) Quél							+	ГС	VI-X
<i>Parasola conopilus</i> (Fr.) Orstadius & E. Larss	+							ГС	IX-X
<i>Psathyrella candolleana</i> (Fr.) Maire	+							ГС	IX-X
<i>P. cernua</i> (Vahl) M.M. Moser							+	ГС	VI
<i>P. gyroflexa</i> (Fr.) Konrad. et Maubl.	+							ГС	X
<i>P. pygmaea</i> (Bull.) Singer						+		кС	VI-X
<i>P. piluliformis</i> (Bull.) P.D. Orton	+	+		+		+		кС	V-XI
<i>P. spadiceogrisea</i> (Schaeff.) Maire	+	+		+	+	+		кС	IV-XI
SCHIZOPHYLLACEAE									
<i>Schizophyllum commune</i> Fr.	+	+		+	+	+		кС	IV-XI
STROPHARIACEAE									
<i>Agrocybe pediades</i> (J.E. Lange) Kühner & Romagn. ex Bon							+	ГС	VI-X
<i>Galerina marginata</i> (Batsch) Kühner	+	+		+	+			кС	IX-XI
<i>G. sideroides</i> (Bull.) Kühner		+	+					кС	IX-XI
<i>Gymnopilus penetrans</i> (Fr.) Quél.		+	+					кС	VII-XI
<i>G. sapineus</i> (Fr.) Murrill		+	+					кС	VII-XI
<i>Hebeloma crustuliniforme</i> (Bull.) Quél.	+	+	+	+		+		М	VII-XI
<i>H. mesophaeum</i> (Pers.) Quél.			+					М	IX-XI
<i>H. sacchariolens</i> Quél.	+		+					М	IX
<i>Hypholoma capnoides</i> (Fr.) P. Kumm.		+	+					кС	V-XI
<i>H. fasciculare</i> (Huds.) P. Kumm.	+	+	+	+	+	+		кС	V-XI
<i>H. sublateritium</i> (Fr.) Quél.	+	+		+	+			кС	VI-XI
<i>Kuehneromyces mutabilis</i> (Schaeff.) Singer & A.H. Sm.	+			+	+			кС	V-XI
<i>Pholiota adiposa</i> (Batsch) Quél.						+		кС	IX-X
<i>Ph. alnicola</i> (Fr.) Singer	+				+	+		кС	IX-X
<i>Ph. aurivella</i> (Batsch) P. Kumm.	+			+	+	+		кС	IX-X
<i>Ph. highlandensis</i> (Peck) A.H. Sm. & Hesler			+					кС	IX-X
<i>Ph. populnea</i> (Pers.) Kuyper & Tjall.-Beuk.						+		кС	IX-XI
<i>Ph. squarrosa</i> (Weigel.) P. Kumm.	+	+		+				кС	VIII-X
<i>Stropharia aeruginosa</i> (Curtis) Quél.	+	+	+	+				ГС	VII-XI
<i>S. coronilla</i> (Bull.) Quél.							+	ГС	VI-X
<i>S. melanosperma</i> (Bull.) Gillet							+	ГС	VI-IX
<i>S. semiglobata</i> (Batsch) Quél.							+	К	VI-X
THICHOLOMATACEAE									
<i>Clitocybe candicans</i> (Pers.) P. Kumm.	+	+	+	+				ПС	VII-XI

<i>C. gibba</i> (Pers.) P. Kumm.	+	+	+	+				пс	VI-XI
<i>C. hydrogramma</i> (Bull.) P. Kumm.	+		+					гс	IX-X
<i>C. phyllophila</i> (Pers.) P. Kumm.	+	+	+	+				пс	VI-X
<i>C. rivulosa</i> (Pers.) P. Kumm.	+	+	+	+		+		гс	VII-XI
<i>Lepista flaccida</i> (Sowerby) Pat.	+	+	+	+		+		пс	VII-XI
<i>L. nebularis</i> (Batsch) P. Kumm.	+	+		+	+			пс	VII-XI
<i>L. nuda</i> (Bull.) Cooke	+	+	+	+				пс	VII-XI
<i>Leupaxillus giganteus</i> (Sowerby) Singer	+							гс	IX
<i>Tricholoma fulvum</i> (Fr.) Bigeard & H. Guill.	+							м	IX
<i>T. terreum</i> (Schaeff.) Quél.	+	+	+	+				м	VI-XI
<i>Tricholomopsis rutilans</i> (Schaeff.) Singer		+	+					кс	VII-XI
TULOSTOMATACEAE									
<i>Tulostoma fimbriatum</i> Pers.							+	гс	X
AURICULARIALES									
AURICULARIACEAE									
<i>Auricularia auricula-judae</i> (Bull.) Quél.	+		+					кс	V-XI
<i>A. mesenterica</i> (Dicks.) Pers.	+			+	+	+		кс	VII-XI
<i>Exidia glandulosa</i> (Bull.) Fr.	+	+		+	+	+		кс	IX-XI
BOLETALES									
BOLETACEAE									
<i>Boletus chrysenteron</i> Bull.	+	+	+	+				м	VI-X
<i>B. rubellus</i> Krombh.	+	+		+				м	VI-X
<i>B. subtomentosus</i> L.	+	+	+					м	VI-X
HYGROPHOROPSIDACEAE									
<i>Hygrophoropsis aurantiaca</i> (Wulfen.) Maire		+	+					кс	VII-XI
PAXILLACEAE									
<i>Paxillus involutus</i> (Batsch) Fr.	+	+	+	+				м	VI-XI
SCLERODERMATACEAE									
<i>Scleroderma bovista</i> Fr.			+					м	VI-X
<i>S. citrinum</i> Pers.		+	+	+				м	VI-XI
<i>S. verrucosum</i> (Bull.) Pers.	+	+	+	+	+	+		м	VI-XI
SUILLACEAE									
<i>Suillus bovinus</i> (Pers.) Roussel		+	+					м	VII-X
<i>S. granulatus</i> (L.) Roussel		+	+					м	V-X
<i>S. luteus</i> (L.) Roussel		+	+					м	V-X
HYMENOCHAETALES									
HYMENOCHAETACEAE									
<i>Hymenochaete rubiginosa</i> (Dicks.) Lév.	+	+		+	+	+		кс	I-XII
<i>Phellinus igniarius</i> (L.) Quél.					+	+		кс	I-XII
<i>Ph. robustus</i> (P. Karst.) Bourdot & Galzin	+	+						кс	I-XII
POLYPORALES									
FOMITOPSIDACEAE									
<i>Daedalea quercina</i> (L.) Pers.	+	+						кс	I-XII
<i>Fomitopsis pinicola</i> (Sw.) P. Karst.	+	+	+	+	+			кс	I-XII
<i>Laetiporus sulphureus</i> (Bull.) Murrill	+					+		кс	V-X
<i>Piptoporus betulinus</i> (Bull.) P. Karst.				+				кс	I-XII
GANODERMATACEAE									
<i>Ganoderma applanatum</i> (Pers.) Pat.	+	+	+	+	+	+		кс	I-XII
MERULIACEAE									

<i>Bjerkandera adusta</i> (Willd.) P. Karst.	+	+		+	+	+		КС	III-XI
<i>Irpex lacteus</i> (Fr.) Fr.	+	+		+	+	+		КС	I-XII
<i>Merulius tremellosus</i> Schrad.	+			+	+	+		КС	IX-XI
POLYPORACEAE									
<i>Cerrena unicolor</i> (Bull.) Murrill	+	+		+	+			КС	VII-XI
<i>Daedaleopsis confragosa</i> (Bolton) J. Schröt.	+			+	+	+		КС	I-XII
<i>Lentinus tigrinus</i> (Bull.) Fr.	+				+	+		КС	IV-X
<i>Lenzites betulina</i> (L.) Fr.				+				КС	X
<i>Fomes fomentarius</i> (L.) J.J. Kickx	+			+				КС	I-XII
<i>Polyporus alveolaris</i> (Bosc) Fr.	+							КС	VII-X
<i>P. durus</i> (Tumm) Kreisel (<i>P. picipes</i> Fr.)	+				+	+		КС	VII-X
<i>P. leptcephalus</i> (Jacq.) Fr.	+	+		+	+	+		КС	V-XI
<i>P. tuberastea</i> (Jacq.) Fr. (<i>P. forquignoni</i> (Quél.) Sacc.)	+							КС	VI
<i>P. squamosus</i> (Huds.) Fr.	+	+		+		+		КС	IV-XI
● <i>P. umbellatus</i> (Pers.) Fr.	+							КС	VI
<i>Pycnoporus cinnabarinus</i> Fr.	+				+			КС	VII-XI
<i>Trametes gibbosa</i> (Pers.) Fr.	+	+		+	+	+		КС	VII-XI
<i>T. hirsuta</i> (Wulfen) Lloyd	+	+		+	+	+		КС	I-XII
<i>T. ochracea</i> (Pers.) Gilb. & Ryvardeen	+							КС	IX-X
<i>T. pubescens</i> (Schumach.) Pilát	+	+		+	+			КС	VII-XI
<i>T. suaveolens</i> (L.) Fr.							+	КС	IX-XI
<i>T. trogii</i> Berk. (<i>Funalia trogii</i> (Berk.) Bondartsev & Singer)				+	+	+		КС	I-XII
<i>T. versicolor</i> (L.) Lloyd	+	+		+	+	+		КС	I-XII
RUSSULALES									
AURISCALPIACEAE									
<i>Artomyces pyxidatus</i> (Pers.) Julich				+	+	+		КС	VII-X
BONDARZEWIACEAE									
<i>Heterobasidion annosum</i> (Fr.) Bref.		+	+					КС	I-XII
PENIOPHORACEAE									
<i>Peniophora quercina</i> (Pers.) Cooke	+	+			+			КС	VII-XI
RUSSULACEAE									
<i>Lactarius controversus</i> (Pers.) Pers.	+							М	IX
<i>L. glyciosmus</i> (Fr.) Fr.	+	+		+				М	VII-X
<i>L. quietus</i> (Fr.) Fr.	+	+						М	VI-XI
<i>L. rufus</i> (Scop.) Fr.		+	+					М	VI-XI
<i>L. turpis</i> (Weinm.) Fr.	+			+				М	VII-XI
<i>Russula aeruginea</i> Fr.	+	+	+	+				М	VI-X
<i>R. atropurpurea</i> (Krombh.) Britzelm.	+	+						М	VIII-X
<i>R. consobrina</i> (Fr.) Fr.	+	+		+				М	VII-X
<i>R. delica</i> Fr.	+							М	VII-X
<i>R. emetica</i> (Schaeff.) Pers.	+	+	+	+				М	VI-XI
<i>R. pectinata</i> (St.-Amans) Fr. s. Cooke	+							М	VI-X
<i>R. risigallina</i> (Batsch) Sacc.	+	+	+	+				М	VII-X
<i>R. xerampelina</i> (Schaeff.) Fr.	+	+	+	+				М	VI-X
STEREACEAE									
<i>Stereum hirsutum</i> (Willd.) Pers.	+	+	+	+	+	+		КС	I-XII
THELEPHORALES									
THELEPHORACEAE									

<i>Thelephora terrestris</i> Ehrh.			+					гс	I-XII
PHALLALES									
PHALLACEAE									
<i>Phallus impudicus</i> L.	+	+		+				м	VI-X

¹ Умовні позначення у таблиці. Ліси: д – діброви, дс – дубово-соснові (субори), с – соснові, б – березові, ві – вільхові, вб – вербові. Екологічні групи грибів: м – мікоризоутворювачі, гс – гумусові сапротрофи, пс – підстилкові сапротрофи, кс – ксилотрофи, к – копротрофи, кб – карботрофи. ● – позначення виду, занесеного до Червоної книги України.

На території урочища виявлені рідкісні види макроміцетів: *Polyporus umbellatus* (20.06.1984), занесений до Червоної книги України [7, 9], а також *Limacella illinita* (22.10.2012), *Entoloma neglectum* (15.09.2012), *Mycena rosella* (07.09.2012), *Agaricus moelleri* (22.10.2012), *Amanita franchetii* (23.09.2012), *Xerula pudens* (07.10.2012), *X. radicata* (15.09.2012), 29.09.2012), *Pleurotus dryinus* (29.09.2012), *Pluteus cinereofuscus* (12.06.2012), *P. petasatus* (12.06.2012), *Volvariella bombycina* (23.06.2012), *Psathyrella cernua* (12.06.2012), *P. gyroflexa* (14.10.2012), *P. pygmaea* (23.06.2012), *Pholiota hyghlandensis* (21.10.2012), *Tricholoma fulvum* (07.10.2012), *Tulostoma fimbriatum* (22.10.2012), *Trametes ochracea* (29.09.2012), *Artomyces pyxidatus* (07.09.2012).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бурова Л.Г. Экология грибов-макромицетов / Л.Г. Бурова. – М.: Наука, 1986. – 222 с.
- Вассер С.П. Флора грибов Украины. Агариковые грибы / С.П. Вассер. – К.: Наук. думка, 1980. – 328 с.
- Вассер С.П. Флора грибов Украины. Аманитальные грибы / С.П. Вассер. – К.: Наук. думка, 1992. – 166 с.
- Визначник грибів України: у 5 т. / [М.Я. Зерова, С.Ф. Морочковський, Г.Г. Радзівський, М.Ф. Сміцька]. – К.: Наук. думка, 1971. – Т. 4. Базидіоміцети: Дакриміцетальні, Тремелальні, Аурикуляріальні, Сажковидні, Іржасті. – 314 с.
- Визначник грибів України: у 5 т. / [М.Я. Зерова, Г.Г. Радзівський, М.Ф. Сміцька]. – К.: Наук. думка, 1972. – Т. 5. Базидіоміцети. Кн. 1. Екзобазидіальні, афілофоральні, кантарелальні. – 240 с.
- Визначник грибів України: у 5 т. / [М.Я. Зерова, П.Є. Сосін, Г.Л. Роженко]. – К.: Наук. думка, 1979. – Т. 5. Базидіоміцети. Кн. 2. Болетальні, стробіломіцетальні, трихоломатальні, ентоломатальні, русуляльні, агарикальні, гастероміцети. – 565 с.
- Карпенко К.К. Нові та рідкісні для України види макроміцетів із північно-східної частини Лівобережної України / К.К. Карпенко // Укр. ботан. журн. – 2004. – Т. 61, №2. – С. 34–40.
- Червона книга України. Рослинний світ / Під ред. чл.-кор. НАН України Я.П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
- Kirk P.M. Ainsworth and Bisby's Dictionary of the Fungi / [P.M. Kirk, P.F. Cannon, D.W. Minter, J.A. Stalpers]. – Trowbridge : Cromwell Press. – Tenth Edition. – 2008. – 771 p.
- Kirk P.M. Index of fungi. The global fungal nomenclator [electronic resource] / P.M. Kirk. – The CABI, 2003–2004. – <http://www.indexfungorum.org/Names/Names.asp>.

РЕЗЮМЕ

Е.К. Карпенко, И.М. Рекита. Макроміцети урочища «Березняк» Сумського лісництва (Сумська область, Україна).

Сообщается об 181 виде макромицетов из 85 родов, 37 семейств, 8 порядков класса Agaricomycetes, отдела Basidiomycota, выявленных на протяжении 2012 г. в

урочище «Березняк» Сумського лісництва Сумської області, среди которых имеются и раритетные виды – *Polyporus umbellatus* (Pers.) Fr., занесенный в Красную книгу Украины, а также *Limacella illinita* (Fr.) Maire, *Entoloma neglectum* (Lasch.) Arnolds, *Agaricus moelleri* Wasser, *Mycena rosella* (Fr.) P. Kumm., *Xerula pudens* (Pers.) Fr., *Pluteus cinereofuscum* J.E. Lange, *Volvariella bombycina* (Schaeff.) Singer, *Psathyrella pygmaea* (Bull.) Singer и др.

Ключевые слова: макромицеты, леса, луга, урочище «Березняк», Сумское лісництво, долина р. Псел, Сумская область, Украина.

SUMMARY

K.K. Karpenko, I.M. Rekita. Macromycetes of the forest tract «Bereznyak» of Sumy forestry (Sumy region, Ukraine).

It is reported about 181 species of macromycetes of 85 genera, 37 families, 8 orders, class Agaricomycetes, section Basidiomycota, found in 2012 in forest tract «Bereznyak» of Sumy forestry in Sumy region, among them are rare species – Polyporus umbellatus (Pers.) Fr., incorporated into the Red Book of Ukraine, as well as Limacella illinita (Fr.) Maire, Entoloma neglectum (Lasch.) Arnolds, Agaricus moelleri Wasser, Mycena rosella (Fr.) P. Kumm., Xerula pudens (Pers.) Fr., Volvariella bombycina (Schaeff.) Singer, Psathyrella pygmaea (Bull.) Singer and others.

Key words: macromycetes, forests, meadows, forest tract «Bereznyak», Sumy forestry, the Psel valley, Sumy region, Ukraine.

УДК 581.9 (477.52)

К. К. Карпенко, О. С. Родінка, А. П. Вакал

ЗАЛИШКИ ЛУЧНИХ СТЕПІВ НА ЛІВОБЕРЕЖЖІ СУЛИ В НЕДРИГАЙЛІВСЬКОМУ РАЙОНІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ (УКРАЇНА)

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

Узагальнено результати досліджень залишків степових ландшафтів у Недригайлівському районі Сумської області. Відмічається висока видова насиченість травостоїв, наявність типових видів рослин. Території, де зростають раритетні види, рекомендовано для заповідання. Констатується відновлення степової рослинності при зменшенні пасовищного навантаження та збільшення чисельності і віталітету окремих домінантів травостою.

Ключові слова: степи, збереженість, рідкісні види, заповідні об'єкти.

Вступ. Сучасний екологічний стан степових екосистем в Україні визначається науковцями як незадовільний. На нього впливає комплекс негативних чинників, зокрема, недотримання вимог науково обґрунтованої системи ведення сільського господарства й майже тотальне перетворення степу на ріллю, виснаження родючості, деградація ґрунтів та ерозія, розповсюдження бур'янів, порушення гідрологічного режиму на значних